

ТИЖНЕВИК: REVUE HEBDOMADAIRE: TRIDEN'U
UKRAÏNIENNE

Число 11 (167), рік вид. V. 10 березня 1929 р.

Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Париж, неділя, 10 березня 1929 року.

Шевченкові роковини були й застаються нашим святом всенароднім. І що-року, чи то вдома, чи то на чужині, збираються люде наші громадою вшанувати пам'ять національного поета. Той звичай з рідного краю принесли ми з собою і за кордон. І нема такого місця, в якому збився до купи більший чи менший гурт наших земляків, де-б не святковано урочисто того дня.

Україна — в тяжкім ярмі, в ярмі червоної Москви. Там сьогодні «на всіх языках все мовчить», мовчить усе живе. Там сьогодні блюзирськими руками викривлено дорогий нам образ національного поета: замість натхненого пророка визволення, апостола нової, вільної України, — там славословлять невірними устами тільки «соціального бунтаря», там не перастають, словами самого поета прикриваючися, «образ Божий багном сквернити». Там, під московським нагаєм, роковини Тарасові повернулися в профанацію його пам'яті, в профанацію всього для нас святого.

Та далекій чужині, де вільними устами можна пом'янути його «не злим, тихим словом», можна віддати справжню пошану великому поетові, справжньому Шевченкові, такому, яким він був у дійсності і яким залишається назавжди для нашого народа.

І це надає традиції, що віддавна єднає того дня в одну сім'ю усіх українців, де б вони не перебували, нового глибокого змісту.

Та по-за тим внутрішнім, там, мовляв, своїм значінням роковин урочисте святкування дня Тарасового набуває в наших умовах і ваги зовнішньої.

Саме скромне, але прилюдне вшанування пам'яті нашого поета — реферат, концерт, вистага, — крім наших людей притягає всюди і чужинців до нас прихильних, оповідаючи їм про Україну, про її національного генія, її муки та її надії.

І тим кожна громада — і велелюдна, і найменша, — кожен гурток — нехай нечисленний, — упоряджуючи те свято традиційне українське в чужім краї, не тільки свій перед пам'яттю поета обов'язок сповняє, але й громадську робить роботу, свою до неї лепту складає, у прислузі загально національній стає справі.

На теми дня.

III.

9-10. III. 1929.

Був такий час, біля століття тому, коли у Петербурзі, на березі Неви, перехрестилися політичні шляхи трьох найбільших поетів слов'янського світу — Адама Міцкевича, Олександра Пушкіна і Тараса Шевченка. Перехрестилися і розійшлися на віки.

Перші двоє з них — майже однолітки, люде того самого «товариства»; вони знали й поважали один одного. Маємо й літературне свідоцтво про те, як одного дня, захоплені зливою, перечікували вони її під захистом пам'ятника царю Петру, прикриваючися одною киреєю.

Третій не міг бути їм товаришем. По-перше, був він молодший за них літ на п'ятнадцять, по-друге — належав до «низького» стану, ходив тоді по Петербургу в полотняному халаті малярського підмайстра, з відром розведеної крейди, з квачами та фарбами в руках. Не прийняли б ті двоє його під свою кирею та не прийшло б йому на думку проситися туди, хоч би й яка злива лютувала над його некритою головою.

Коли б я був малярем, я б склав оту картину: Нева, царь Петро, охляп на коні, під скелею Міцкевич та Пушкін, повз них іде Шевченко. Він до них глянув мимохідь, вони не помічають того. А над усіма — буйна злива півночі. Картина така не одійшла б од тодішньої дійсности. а для наших часів стала б символістичною.

В одній із своїх поезій Міцкевич подає зміст того, про що вони говорили з Пушкіним, стоячи під царським пам'ятником. Мова йшла про царя Петра, про його державні методи, про велику Росію, що він

її збудував. Осідлав він свій народ, як дикого коня, розігнав до шаленого розгону і на повному скоку могутньою рукою поставив його дибом на самому краю прірви. І завмерли так вони: кінь і вершник, Росія і царь, — стоять мов заморожені суворим подихом півночі. — Що станеться з ними, коли надійде весна, коли гарячий промінь сонця волі зал'є їх теплом і світлом, ростопить льоди?

Міцкевич лише ставить це питання, а відповіді на нього не дає. Може з ввічливости, бо почував себе у Перетбурзі гостем у ворожому таборі. Може тому, що відповідь його не обходила, бо-ж явна річ, цікавила його майбутня доля не переможної Росії, а розшматованої Польщі, а про Польщу з Пушкіним не було що йому говорити. А в тім і відповідь не була такою потрібною, бо вона ціла міститься вже в самому питанню, — Росія розпадеться, воскресне Польща.

Не дав і Пушкін відповіді на запитання Міцкевича. Мабуть тоді він і не мав ще її готової. Лише пізніше дав він її для себе, — після того як по автентичних джерелах вивчив історію недавнього перед тим бунту Пугачівського. — Буде бунт, бунт рабів, жорстокий і безглуздий, недоцільний і непоправний, — було його гіркою відповіддю. І темною перед ним встала майбутність улюбленої ним імператорської Росії.

Те саме питання, у того самого пам'ятника Петрові, ставив собі і Шевченко. Ставив і відповідав:

— Козак безверхий упаде, потрощить трон, порве порфиру... І буде суд, і буде кара... Царя до ката поведуть...

Це для Росії, а для України? Бачили очі поета велику боротьбу, тяжкі поразки, славну перемогу:

— Будуть люде — громадою обух сталить... І потече сто-ріками кров у сине море... І дим хмарою заступить сонце України... Борітеся — поборете, вам Бог помагає... Настане час — і всміхнеться заплакана мати. Без холопа і без пана встане Україна... Опанують батьківщину веселії села... І помоляться на волі невольничі діти...

Великим поетам властивий дар пророчий. І трьом слов'янським геніям майже одночасно і на тому самому місці дано було глянути в лице історії, відчуті події вперед на століття, зазначити тим самим і долю свою серед нащадків.

Лише один з них був і зостався своїм для Петербургу — Пушкін. Поет імператорської Росії, геніальним словом оспівав він державні зусилля свого народу, звідав на собі і за життя і по смерті всю славу й неславу його. Недовго жив. Зацькували його царські псарі, загинув він у безславному двобою, потай, серед ночі, вивезли його тіло жандар-

ми далеко із улюбленого ним Петербургу. Потім — ставили йому пам'ятники, та коли настав бунт рабів, прийшли большевики і завалилася Росія, завалилася одночасно і поетова могила в далекому, глухому селі, і заросла до неї «народня тропка»...

На далекий захід, до вільної Франції подався з Петербургу Міцкевич, аби звідти словом своїм геніяльним боротися за воскресення польської держави. Боровся, нудьгував і загинув на чужині передчасно. Умер, та не вмерло діло його, і він сам не позабутий народом своїм. Тіло його покоїться в національному польському Пантеоні на королівському Вавелі поруч з Ягелонами і Костюшком. Польща відновила своє державне існування.

Не в культурному Парижі, а над Аралом, в безкраїх степах далекого Сходу замучено Шевченка за Україну. Найменше з усіх трьох зажив він долі і радощів за життя, та найбільшою любов'ю осяяна пам'ять його в народі його. За життя він був борцем за Україну; упокоївшись, став святим її гаслом, живим і невмірущим. Заповіт його не в мертвій книзі друкований, вписаний він в живих серцях українських. Могила його не в кам'яних королівських склепах, а в чистому полі, серед степу широкого, — Пантеоном йому стала ціла батьківщина. З іменем його на вустах устав український народ на боротьбу за волю свою; благословляючи те ім'я, він і скінчить боротьбу — перемогою...

Хто з них трьох, великих слов'ян-поетів, був найбільший? Годі про те міркувати. Усі вони — більші, бо всі три належать до геніїв, — до того порядку людей, що для них всяка міра втрачає яке-будь реальне значіння. Усі вони рівні, бо залишили світові незрівняні зразки чуття та думки, виявили кожний — геній своєї нації. Усі вони в поезії, як зорі на небі, та кожному народові його зоря — наймиліша...

М. Славінський.

До Шевченкових днів.

«Він не вмер, він живе», — так співають в пісні «Вічний революціонер».

Це сказано правдиво про Шевченка, що оце йдуть шістьдесят восьми роковини з дня смерти його.

Живе й буде жити во віки вічні, поки житиме українська нація.

Він жив і творив, життям своїм творив, усе особисте його перейняте правдивою, чистою, як сльоза, творчістю; його не стало, — живе усе

те, що він полишив; живе не тільки пам'ять про нього, не тільки спомин, пошана, ореол слави й мучеництва, ім'я пророка національного визволення, але живе усе те, що він залишив нам, jako спадщину, — живе його творчість.

«І що більша гнучкість внутрішньої форми твору, його головного образу, уявління, — находимо ми у проф. Потебні, — то більша інтенсивність внутрішньої форми збуджувати якнайріжнотоманітніший суб'єктивний зміст у наступних поколіннях, то більша заслуга поета, то більше підноситься він на ступінь геніяльності, то сам твір довше житиме в безконечності майбутніх віків».

Тарас Шевченко своєю творчістю — вогняним пекучим словом — будив приспану лихоліттями й зловрожою рукою душу нації української. Будив десятки літ тому назад, — і будить цю ж душу сьогодні, цю душу, що вже зачала прокидатися з віковичного сну до свого світлого й осяяного мріями поета майбутнього.

Творчість Шевченка живе й по сьогодні, житиме вона в нас і в в прийдешнім, бо «поетичний твір, — як каже той же проф. Потебня, — не лише статично існує, але динамічно живе на протязі цілого ряду століть, а то й вічно...»

Живе, але чим? Тим, що будить, підштовхує здобути ще не здобуте, нагадує про те, що треба досягти, родить творчу думку й викликає чин, відкриває шляхи до майбутнього, що завжди здається прекрасним.

Минає шістьдесят вісім год із дня смерти нашого поета... І здавалося б, ці роки повинні б віддалити нас од того, чим жив і що творив Шевченко. Ба ні, чим далі віддаляємося ми від нього, тим яснішими стають для нас його думки, тим ближче до нас його творча душа, що так споріднилася із синтезом наших змагань, який вкладається в одне слово, в один звук:

Україна.

Так само, як творчість Шевченка нерозривно зв'язана із життям його, як чітко й різко реагувала чула душа його на різні зміни його матеріяльного тіла, так само нерозривно зв'язані його життя й творчість, разом узяті, із долею замученої і покатованої його й нашої батьківщини — України.

Він жив і дихав тільки Україною, славне минуле й безславне сучасне України, яке було перед Шевченком, її болі, її радощі, її природа й колорит — все це нашло відгомін у многогранній поетичній душі поетовій...

І коли ми сьогодні беремо до рук «Кобзаря», що став нашою Євангелією, і перегортаємо сторінки, чи-то велика поема, чи то малий вірш, — з однаковою силою відгукаються в нашій душі ті звуки, і так само однаково будуть вони одзиватися і у наступних поколіннях, що прийдуть по нас і житимуть в кращих умовах, ніж то доводиться нам переборювати.

Чи то мрійний і мелодійний дактиль, чи пишний і повнозвучний

анapest його віршів, чи то чіткий, часом мінливий, часом грізно-бойовий ямб та сміливий і прозорий хорей, — однаково, чи уживає він їх у сумі чи в радості, у скорбі чи в задоволенню, в коханню чи в прокльонах, в любові чи в ненависті, — однаково сильно примушує поет вібрувати нашу душу, нашу уяву й наші почуття, приймаючи ці хвилі, що розбуджують, послані нам десятки год тому назад.

Живучи в творах своїх по своїй смерті, живе він у нас самих, ставлячи міст між минулими і майбутнім — через нас — сучасників.

Все життя своє творив він... Словом, ділом, помислом, і творив величне святе діло — будив послулих синів України, будив до життя для неї, до волі, до побіди...

«Agir, c'est bien. Mais agiter ce n'est pas agir», — читаємо ми у Бареса. І справді, як Шевченко, не-сучасник Бареса, десятки років перед ним, глибоко відчув і зрозумів те саме, відчув, сформував і кинув нам крилаті слова:

«Вставайте, кайдани порвіте.
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте».

Слова, що стали нашим другим, як не першим, національним гімном.

Не ворушитися в неволі і брязкати в безсиллю кайданами, не плакати під зорями й вичікувати визволителя, а діяти, чинити, і в цій дії, в цій акції, в цьому чині вкласти самого себе, всі сили свої й спроможності, щоб змити сором віками накладений на нашу психику, в рабському оточенні виплекану нашими ворогами... Щоб в буйнім пориві, освяченим найвищою жертвою крові — причаститися таїн пречистих — таїн волі і щастя...

Вогонь палкого натхнення, той Прометейівський вогонь, що палив душу Шевченка і що освітлював йому, як заграви, далеке майбутнє вільної й щасливої України, — цей його вогонь передався й нам, його нащадкам.

Цей самий вогонь палить нас сьогодні, нас, що отут на чужині збираємося вшанувати що-річно пам'ять національного поета, і об'єднує у міцні лави усіх нас, кличем яких є:

здобути Україну і зробити її щасливою і могутньою на віки вічні...

М. Ковальський.

Факти й цифри.

ІІІ.

Чим компартія годусе незаможників? Різдвяними святами одбувся в Харькові 4-й всеукр. з'їзд комітетів незаможних селян. Від імені уряду на з'їзді тов. Петровський оголосив декларацію про «міжнародне і внутрішнє становище ССРСР». Наподоблюючи старорежимних московських міністрів та губернаторів, що не соромилися плести лісенітницю «мілим, серим мужічкам», Петровський переконував незаможників такими «аргументами» (подаємо за «Комуністом» з 28. XII. 28 р. найбільше характерні точки):

«Буржуазія шукає виходу для того, щоб зруйнувати першу, базу світової революції. Останнім часом спостерігаємо, як англо-французька спілка намагається зробити з польської, румунської й чехословацької держав Антанту, щоб перш за все кинути їх проти нас». «Ось у нас є повідомлення з цілого ряду буржуазних газет про наради Лєвицького (?), на місці ка Петлюри, з Пітсудським про притягнення галичан Українською Народною Республікою за кордоном. Багато галичан служать нині в польській армії. Тих з них, що служать нині в польській армії, Лєвицький хоче втягти на службу до Української Народньої Республіки... Пітсудський на цій нараді дав свою згоду так званому УНР-івському уряду».

Характерне повідомлення! Петровський вживає тут навмисне виразу «галичач», не пояснюючи, що розуміє під ним українців з Галичини. Треба було б подати з'їздові, скільки «галичач» совітський уряд вже перетяг на свою службу для окупації України.

«Дуже характерно, — казав далі Петровський, — що так званий уряд УНР на чолі з Лєвицьким жадного слова не сказав, щоб захистити рострілюваних у Львові українців, рострілюваних лише за те, що вони хотіли відсвяткувати десятиліття боротьби за своє існування».

Цікаво, що тут вже фігурують не «галичаче», а українці з Львова. От як майстерно провадиться провокація уряду УНР!

І зараз же після провокації УНР Петровський переходить до монархистів російських і подає звістку, що «відомий великий князь Кирило Володимирович висловився про те, що незабаром повстанці в Росії покличуть його на престол законного імператора». Цю звістку українські незаможники зустріли «шумом і сміхом», як додає «Комуніст». Цікаво! А коли говорилося про уряд УНР... сміху не було!

Також мовчки зустріли селяне Петровського про те, що «ширяться наклеп, щоб розколоти наші союзні республіки»... «Говорять, що Україна хоче відділитися від ССРСР».

«Вже на з'їзді ви, товариші незаможники, чули про те, що ніби Чубарь і Петровський... є під доглядом чекістів, бо вони хочуть відділитися від Москви. Все це ніби тільки дурні брехні, а проте деякі робітники й селяне все ж таки запитують, чи не говорилося що-небудь про це»...

І знов ці слова Петровського, такі характерні для вияснення настроїв і чуток, були вислухані мовчки. Попередні повідомлення Петровського торкалися звісток з закордону, а це вже були чулки, що на Україні кружляють! Ось що характерно.

Далі Петровський говорив про англійський імперіалізм, про «суперечності, що знесилоють капіталістичний світ», який через це загрожує совітському царству війною. Воєною загрозою Петровський і закінчив першу частину своєї промови, бажаючи остаточно залаякати слухачів та цим підготувати їх до вислухання відомостей про «внутрішнє становище ССРСР».

В цій другій частині Петровський підносить селянам такі «правдиві» відомості. Що-до промисловості:

«Для української промисловості намічається капітальних вкладень (слово!) на 189.600.000 карб... Таким чином із всієї суми капітальних витрат по союзу на Україну тут відходять лє в и н а (підкреслення наше) частка».

От уже дійсно лє в и н а частка! Петровський навмисне не сказав

тут, скільки ж «вкладень» по цілому союзу. В іншому місці він назвав цю цифру — 1.659.000.000 карб. Значить на Україну припадає всього — 30%. Оце така «левіна» частка. Тай то, як далі зазначив Петровський, з цієї «левиної» частки: 83,5% вкладається в промисловість «союзного значіння», і тільки 13% в промисловість республіканського значіння, та 3,5% в місцеву промисловість. Таким чином, «левіна» частка України в союзній сумі вкладок рівняється якимсь 16,5% цієї частки, себто всього 5% все-союзної. Розуміється, цього пояснення Петровський не хотів подати селянам.

Ось далі ще така «правда» Петровського:

«Ви вже самі, мабуть, бачили (авжеж бачили!), що в наших містах та промислових центрах споживання хліба дуже обмежене. Отже селянський хліб у нас всюди по містах витрачається дуже економічно».

Яка зла іронія! Хліб витрачається в містах «дуже економічно». Єсть з чого радіти: люди голодують — а з погляду совітського уряду — це «економія» в споживанні хліба! Невже в очах большевиків ідеалом є економія циганської кобилі, яка вже цілий тиждень економіла, не їла, а потім взяла та й здохла!

Але найвишого степеню «дословірності» і урядово-совітської «правди» досяг Петровський в кінці своєї промови, де він, стараючися переконати своїх слухачів в тому, що «треба рішуче наполягти на підвищенні врожайності», вмовляє:

«Товариші незаможники, треба підтягатися. Не за те кров проливали, землю відбирали у поміщиків і гнотаїв, щоб продукційність нашої праці була нижча, ніж за старого часу. По перше, гордість селян мусить взяти верх, а по-друге, коли не по-перше, не те, щоб наша країна була що-до цього дужою...»

Для чого? Щоб дати хліб урядові.

«По-над 80% селянства мусить з цього боку забезпечити всю державу». «Із п'ятимільярдного гуртового збору по союзу зерно-хліба щось понад 4 мільярди нудів залишається в селянських господарствах. Дозвольте вам зауважити, що в передвоєнний час ввозилося за кордон по всьому союзу мало не 700 міль. нудів, причому одна Україна давала на 345 міль. карб. зерно-хліба».

Ось в чім справа! Хліб давайте совітському урядові, щоб він міг вивозити з кордон, але

«ви, мабуть, виступатимете і скажете, що на селі хлібозаготівлі йдуть, а краму не дають, шкіри немає, мануфактури немає. А я даю вам от що одновім»:

Слухайте, слухайте —

«Через те, що зерно-хліб вишав з балансу експорту ми змушені вивозити промислові товари для того, щоб купити сільсько-господарські машини і придбати устаткування для нової промисловости, без якої ми жити не можемо. Чудово розуміючи суть системи нашої держави, ми тут повинні підтягтися».

Дійсно хороша держава і хороша в неї система, що по-просту зветься б р е х н е ю. Виголошувати прилюдно на з'їзді селян, потім друкувати в часописах і розносити по цілому світу без жадного сорому таку брехню, як оце твердження Петровського, що промислових товарів держава не дає на село через те, що за браком хліба змушена вивозити їх за кордон.

Де ж це видає? І хто ж за кордоном похваляється купувати лічменні вироби совітської промисловости по падзвичайно високій ціні, коли Европа задихається від перепродукції своїх крапших і дешевих товарів. Єсть же міра всьому на світі, не вождеж тільки брехля совітська — безмірна?

Ба не ще не все! Ось далі де-що про «народній прибуток».

«За останній рік зріст парол ього прибутку позначився в 2 міліярди карб. Це не дурниця. Чому в нас так зріс народній прибуток? Тому, що в нас пікуди не йдуть капітали, які раніше були привічеями якоїсь групи людности, що спостерігається по інших буржуазних країнах» (підкреслення наше).

Петровські малює селянам таку картину: пройшов рік, добули люде ріжні цінності в хлібі, товарах і т. д., реалізували 2 міліярди карб. і сховали їх у скриню за сьома замками. Оце є «народній прибуток». Нема буржуїв капіталістів, капітал пікуди «не йде», не вивозиться за кордон (вивозити червоці заборонео), тому й набралося така велика сума. А в буржуазних країнах не так: там народній прибуток розходиться по руках... буржуазії. Ось яке «наоче виховання» дається селянам. Ось як ім перекручують мозок, перевертають здорове природне логичне думання. Але чи зможуть большевицькі міністри досягти того, чого бажать? Не віримо. Селянські міцні голови перемелють своїми природне міцними мозками «пацьску науку», як перемололи науку царського режиму, і зроблять свої власні висновки, але такі, яких комуністичні агітатори не сподіваються. Не такими дурницями можна обдурити сучасне українське селянство. Зайва трата часу, панове Петровські і Ко.

X.

Німецька преса про Україну *).

(Далі).

Цілюм інакше дивиться на українську проблему автор допису в Буркарешту в «Volkszeitung Wittenberge» — «Східне-європейській закладот. Україна як центральний пункт». Він вважає трохи фантастичними комбізації, якими завята німецька преса, про антисовітський блок з Францією на чолі, з метою відчинити Польщі шлях до Чорного моря і уможливити утворення незалежної України як буфера між совітською Росією та капіталістичними державами Сходу Європи, називаючи їх виплодом «большевицьких фабрикантів публічної опії», що скрізь бачуть контрреволюцію та «Священний Союз» капіталістичних держав.

«Правда, світове політичне суперництво Англії та Росії та клиентальні інтереси Франції, які примушують її піддержувати Польщу та Румунію, утворюють на Сході Європи атмосферу небезпеки та війни, але хто хоч трохи знає внутрішні умови в Польщі та Румунії, той дає собі справоздання, що ці держави не мають і найменшого нахилу встрявати в офізивні плани проти Росії. Правда, немає сумніву в тому, що польська та румунська армія першими ввійдуть в країну, як що одного прекрасного дня большевицька влада завалиться. Але як довго Москва панує над пасивно борюючим себе краєм, де навіть Київ і Харьків все-ж таки врешті решт танцюють під музику з Кремлю, політика сусідніх держав мусить зоставатись дефеzivною». Автор вважає, що «Румунія насамперед бажане миру, а Польща заагато зьєсилена своїми національними меншостями, щоб мати якісь офізивні плани проти совітів, «навпаки ці держави почувають себе самі під загрозою совітського уряду».

*) Диви «Тризуб», ч. 9 (165).

«Також не треба перецінювати українського національного руху, щоб не заблудитись в небезпечних ілюзіях». Автор, очевидно соціал-демократ, вважає, що «без свого власного промислового пролетаріату Україна не має виглядів на політичне будуче і не має жадної історії в минулому». «Український нарід, — каже він, — піддався могутній хвилі большевизму так само, як не зміг дати опору її польському імперіялізмові в Галичині. Україна єдина з великих націй Європи, яка пропустила момент національних революцій повоевнної доби. І тому українська проблема зосталася незагоєною раною Східньої Європи. Теперішня совітська Україна, «про яку большевики кричать, що вона національна совітська республіка, ба навіть український П'ємонт», автор вважає «не більш як російською провінцією, ба навіть колоїєю». Населення українських земель Польщі та Румунії автор вважає далеко більш готовими і національно й політично досить дозрілими для змагань за національну державність, і як би не той режим, під яким вони існують, то «можна було б почути мілііоновий крик за більшою, власною, незалежною Україною». «На це й рахує большевицький уряд, — думає автор і цим тільки пояснює його політику українізації на совітській Україні, — але над цим національним підприємством українізації вітас на російськй м дух так, що закордонні українці не виявляють до нього жадного захоплення. Великою надією всіх українських націоналістів є тільки те, що большевики не дадуть собі ради з тими духами, яких вони самі викликали. Але до того ще далеко, — каже автор і не бачить нігде «тих сил, які б працювали для того, щоб українська проблема стала загостреною». «Українське питання б у д е р ішаючим питанням долі Східньої Європи, але воно ним ще не є».

На запитання зпочатку своєї статті: «Знов несомійно на Сосвітській Україні» — чи голод примушує селянське населення цієї найхлібороднішої рівнини Європи повставати проти влади большевицьких сатрапів?, чи не розбуджене національне почуття, про яке за останні роки навіть комуністи дбали з більшою піжністю та запопадливістю, ніж могло бути до впадоби московським народним комісарам? — автор дає таку відповідь: «Нехай на Совітській Україні не спляються розрухи, завядто великого значіння їм не треба надавати. Пекуче сонце спалило цього літа збіжжя на полях далеко за межі України. Але селяне, яких голод примусив схопитися за коси та вила, ще ніколи не гворили історії».

Політичний огляд «Vossische Zeitung» за 15 грудня присвячено Сходу Європи, власне тим комбінаціям, які попередній автор називає фантастичними: «Україна схвилювана і незадоволена вже віддавна, уявляє собою ворота для удару проти Москви з боку Польщі та Румунії, яку піддержуть Англія та Франція».

Люцернський «Vaterland» містить за 10 січня велику статтю свого варшавського кореспондента під заголовком: «Фіяско комуністичної та ангирелігійної пропаганди большевиків на совітській Україні». «Від якогось часу зустрічаємо в совітській пресі скарги на те, що в українській комуністичній партії існують елементи настроєлі далеко більше націоналістично ніж пристало правовірним комуністам. Відповідь на це автор знаходить в тому, з яких елементів складається КП(б)У: більша частина складається не з робітників, а з елементів, що ввійшли в КП(б)У з метою краще улаштувати своє життя і ці «професійні» комуністи «не стражили національного почуття. На початку року пролетаріат склав тільки 43,3%. З цього можна зробити висловок, що українські робітники не охоче входять в комуністичну партію». В статті подається докладна статистика учасги українських робітників ріжних підприємств в КП(б)У на підставі української совітської преси. «Тут, — каже автор, — треба згадати, що російська комуністична партія має далеко більший відсоток робітників і що в Росії не 9% всіх робітників належить до комуністичної партії, як на Вкраїні, а 15%». Ще гірше стоїть справа з приналежністю до КП(б)У сільського пролетаріату, згідно з офіційною статистикою (з 400.000

тільки 1.500 комуністів). Отже КП(б)У нараховує 200.000 членів себ-то 0,7% усього населення совітської України.

Далі автор переходить до неуспіху антирелігійної пропаганди на Україні, при чім каже: «На Україні по війнах та революціях помічається велике піднесення релігійного життя тим більше, що духовенство православної церкви на Україні почало звільнятися від русифікації і утворює з церкви справжній осередок української національної культури». Переслідування більшовиками церкви тільки піднесли її авторитет серед населення, так що більшовикам довелося братися до інших методів боротьби з церковним впливом, а саме до антирелігійної пропаганди. На підставі даних комуністичної преси доводить автор цілковите фіяско антирелігійної пропаганди і дає з тих самих джерел приклади активного опору робітництва, та культурної національної праці українського православного духовенства.

В ч. 554 «Berliner Tageblatt» за 23 грудня відомий кореспондент цієї газети П. Шеффер в статті — «Де-які глави з України: Подорож на бокових залізничних лініях. Відбування жидів та московська аграрна програма. Лавра та газова війна у святому Києві».

Автор не нахвалиться точністю, чистотою, порядком та контролем на залізницях на Україні, не дивлячись на велику кількість жебраків, злодіїв та «безпритульних» дітей, на стояння в черзі за білетами та за всім можливим. Згадуючи про буфети на станціях та прості селянські харчі, які там можна купити, автор каже: «Ніде в цім шпіхлірі пшениці (Weizenkammer) не можна побачити білого хліба!».

«В наслідок соціалізації торговельного промислу жидівське населення містечок терпить страшну нужду. На поміч їм приходять «Agrojoint», американська організація, яка фінансує жидівські хліборобські колонії і досі розподілила на різні такі свої підприємства 7 мільйонів доларів. Найстарші з цих колоній існують три роки, але на вихід з тяжкого матеріального становища ні в кого немає надії. Податки величезні, а як прожити коли пара чобіт коштує 60 пудів зерна? За цих три роки більше продали, ніж чого нового купили. Багато колоністів каже, що немає жадної надії на будуче. Те саме чути і в жидівському містечку, та сама картина: решта стоїть навколо підтакують головами. В гарній німецькій колонії поблизу спитаєш кого-небудь, першого стрічного на вулиці, — з гилбоким переконанням заєвляє в тому самому. Так само як оце тут в одному невеличкому місті, так саміселью на цілій Україні, на цілій Кубані. Хто там не був, всі це підтверджують. В Москві навпаки з тим самим глибоким переконанням кажуть, що це все тому, що не хотять. По селах муситься завести соціалізацію і за це беруться дуже, ніж досі, але тим часом для цього не хотять ніби-то руйувати села. Але те, що в Москві говориться, не важно. Важно те, що робиться на селі. Руїна селянства та політика соціалізації проти селян — доведений факт».

«Маневри в Києві: одні з головних заєдаць — приготувати «цивільних» до модерних форм війни. Газовий напад на Київ. Першим наслідком зроблених розпоряджень було те, що селяне припинили підвезення молока до міста». Автор дивується дисциплінованості цивільного населення, яке реагувало згідно приписам на напад півтораєта аеропланів, які кидали бомби з газами, доцільності оборони та забезпеченню двірників перед кожними воротами захистними масками. Св. Софія та Лавра вражають автора своїми архітектурними красотами, а остання своєю пустоцею і порожнечею. Далі автор спирається на маневрах червоної армії навколо Києва, переїзду через Дніпро ітд.

«Я чув, — каже автор, що бувають «абстрактні» і «конкретні» маневри. Як що так, то це були «конкретні», а саме: оборона перед наступом через природні ворота з Польщі».

(Далі буде).

Маленький фельетон.

З нашого спорту.

Знов сюрпризи у нас! Знову «центри» нові!
Скільки центрів самих розвелося!
Подивіться, на лисій моїй голові
Піднімається вгору волосся...

Ще Полтавець не впав, ще гремить Горбанюк,
Сагайдачний ще жінку міняє,
Як правдивий козак, на тютюн, на чубук,
А вже «слава» десь знову лунає.

Це зійшовся народ з усіх рідних країв
І «Соборну» будує нарешті.
Та яку? Трудову! Без ніяких панів!
(Ту, що вже будував в Будапешті).

Підписали папір... Неподільна земля.
Повно ладу в Соборній, порядку.
Ради скрізь, благодать! Споконвічний суддя
Прибиває законну печатку.

Слава Богу, що люде державні знайшлись!
Більш не будем в ганьбі та зневазі.
Ех! Спокійно тепер заживем, як колись,
І соборно загинемо... в Празі.

В. Валентин.

Святкування 80-ти ліття проф. Ф. Щербини в Празі. *)

26 лютого б. р. в Празі в геологічному інституті Карлового університету відбулася урочиста академія на пошану проф. Ф. А. Щербини з нагоди 80-ліття з дня його народження. Академію влаштував Комітет із представників 12 українських наукових установ та громадських організацій, що заклався в Празі з ініціативи Громади Кубанців.

О 10 год. ранку Голова Комітету проф. Л. Бич відчинив Академію вступною промовою по закінченні якої Український Академічний Хор проспівав кантату чеського композитора Сметани «Слава Тобі».

Після цього було зачитано писемні доклади:

Доц. Шрамченко прочитав життєпис Ф. А. Щербини та охарактеризував його, як ученого статистика та економіста.

Проф. Л. Бич охарактеризував ювілянта, як політичного і громадського діяча та історика.

Проф. Бородавський охарактеризував його, як кооператора.

Далі було заслухано привітання. Вітали: Проф. М. Галушківський від себе та від Т-ва «Просвіта» у Львові. Ректор Української Господарської Академії в Подбрадах проф. Іваньцький вітав ювілянта від себе особисто та в імені У. Г. А. та її Професорської Ради. Укр. Педагогічний Інститут ім. Мих. Драгоманова в Празі — проф. Гармашів. Факультет права і суспільних наук Укр. Університету в Празі — проф. Лоський. Економічно-Кооперативний факультет У. Г. А. — проф. Бородавський. Укр. правниче т-во в Празі — проф. Р. Лещенко. Громада грузин-емігрантів в Чехословаччині — Г. Айолло. Громада Кубанців в Чехословаччині — П. Макаренко. Укр. Громада в ЧСР — М. Лорченко. Академічна Громада при У. Г. А. Т-во Кубанців ім. Отамана Я. Кухаренка при У. Г. А. — С. Сьомак.

Надіслали писемні привітання: Канцелярія Президента Чехословацької Республіки, Ректорат Карлового Університету в Празі, Ректорат Празької Високої Політехніки, Ректорат університету ім. Коменського в Братиславі, Ректорат Високої Хліборобської Школи у Брлі, Державне статистичне управління в Празі, Заступник Президента Державного статистичного управління в Празі, Гласний міста Прага проф. др. Капраса, Президіум Ради і Магістрату міста Прага, Слав'янсько-Дружество в Болгарії — проф. С. Бобчев, Укр. Академічний Комітет в Празі, Укр. Університет в Празі, Деканат Філософичного факультету Укр. Університету, Деканат Агрономічно-Лісового факультету У. Г. А., Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові, Укр. Науковий Інститут в Берліні, Історично-Філософична Секція Наук. Т-ва ім. Шевченка, Т-во «Просвіта» у Львові, Русская Академическая Група в Чехословакиї, Укр. історично-філологічне т-во в Празі, Укр. реф. реальна гімназія в Ржевніцях, Центральний Союз Українського Студентства, Укр. Академічна Громада у Варшаві, Студенти-статистики У. Г. А., Студенти економічно-кооперативного факультету У. Г. А., Сільський Господар у Львові, Ревізійний Союз укр. кооперативів у Львові, Ред. газети «Діло», Редактор газ. «Вперед» в Ужгороді, Ред. журналу «Кооперативна республіка» у Львові, Союз Селянських Спільнот у Львові, Укр. об'єднання в ЧСР, Укр. Жіночий Союз в ЧСР, Укр. Республікансько-Демократичний Клуб в Празі, Укр. культурне об'єднання в Болгарії, Провеленіє казначяго Союза во Франції, Варшавський гурток в Болгарії, Т-во укр. кооператорів при У. Г. А., Т-во укр. економістів в ЧСР., Агрономічне т-во при У. Г. А., Руханкове Т-во «Український Сокіл», в Подбрадах, «Наша Хата» — т-во з обмеженою

*) Управа Громади Кубанців в ЧСР надіслала нам цей допис з проханням умістити його на сторінках «Тризуба», що охоче й робимо. Редакція.

порукою в Подєбрадах, Подєбрадська філія укр. селянської спілки на еміграції в ЧСР., Учебне і Споживче Т-во «Відродження» в Подєбрадах, Громада студентів У. Г. А., Громада укр. робітників у Великім Герцогстві Люксембургським.

Надіслали привітання приватні особи: Проф. Бідло, проф. Дм. Антонович, проф.-академик Горбачевський, проф. др. В. Сімович, проф. О. Ейхельман, адвокат др. Мих. Брашайко, Голова Кубанської Делегації по охороні Кубанських Військових Реґалій в Югославії генерального штабу генерал-лейтенант П. І. Кокуцько, проф. др. В. Старосольський, інж. В. Гуснік, інж. Ф. Конеліович, інж. А. Шіллу, інж. О. Отава-Погребенко, проф. І. Бочковський, Єв. Вировий, доц. др. К. Ашер, інж. М. Штанько, мудр. Ян Еліс, др. Долгополов, С. Пайко, проф. інж. М. Косюра.

Після промови ювілята Хор проспівав гімни чехословацький та український і на тому академію було закрито.

Привітання продовжують поступати.

Комітет по вшануванню пам'яті С. Петлюри в Подєбрадах.

20 січня с. р. відбулися в Подєбрадах загальні збори Комітету по вшануванню пам'яті С. В. Петлюри, на яких було подано справоздання про діяльність Комітету за час з 27. XII. 1927 р. до 20. I. 1929 р. та обрано новий склад Управи Комітету.

В сучасній мент в склад членів Комітету входить 33 політичних, громадських, економічних, фахових, спортових та інших організацій.

За минулий рік Комітет виконав такі завдання.

1) Була вислана допомога родині покійного Національного Вождя С. В. Петлюри в сумі 8.450 к. ч. за 13 місяців по 650 кор. ч. місячно (включаючи грудень 1927 р.).

2) Було дано на видання збірника на пошану С. В. Петлюри 1.000 кор. ч. Техничний бік видання цього збірника перебрав на себе Комітет у Празі, а Подєбрадський — лише допомагає.

3) Була впорядкована архивна збірка «Української Визвольної Боротьби» при Комітеті, до якої було зібрано 925 вирізків з часописів, 49 журналів, 37 газет та 84 інших друкованих і писаних брошюр, відозв, заміток то-що. За минулий рік на поповнення збірки придбано до півсотні часописів та пара книжок і річні розвідки про те, в яких журналах трактуються питання про український визвольний рух.

4) Була видала допомога в сумі 500 кор. ч. Центральному Союзові Українського Студентства, згідно його прохання від 7. VII. 1928 р. ч. 500-1 для висилки делегації на Міжнародний з'їзд студентства до Франції (Шартр і Париж).

5) Було видало 500 кор. ч. Закордонній Делегації Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії і на подорож делегатів до Цюриха на засідання 2-го Соціалістичного Інтернаціоналу в справі реабілітації українського визвольного руху, про що мався звіт в книзі «Трагедія двох народів», видавництва Закордонної делегації УСДРП. Прага-Київ 1928.

Крім того заходами Комітету було влаштовано поминкальний день 25 травня минулого року, присвячений пам'яті незабутнього Вождя української нації С. В. Петлюри. В той день було припинено буденну працю, відбулася нарада по Головному Отаманові Ст. Моги Петлюри й всіх борцях, життя своє поклали за незалежність України, святочна академія та товариські сходьки, на яких згадаю було про діяльність покійного С. Петлюри, що героїчно була зв'язана з духом нації та визвольними змаганнями нашого народу.

Грошовий звіт за час з 1. I. по 31. XII. 1928 року:

П р и б у т к и :	кор. г.
Сальдо каси на 1. I. 1928 р.	563.15
1) Добровільні датки від професури та службовців Укр. Госп. Академії в ЧСР.	9.153.—
2) Добр. датки від Громади Студентів УАГ	2.308.—
3) » » » Академічної Громади при УАГ	262.—
4) » » » Споживчого Т-ва «Україна»	1.050.—
5) » » » » » «Наша Хата»	100.—
6) » » » ріжних осіб	156.—
7) Від Ощадно-позичк. Т-ва «Взаємопоміч» % на вклади	35.—
8) » Редакції «Укр. Життя» в погашення боргу	237.—
9) По підписних листах	59.—
Р а з о м	13.923.15

В и д а т к и :	
1) Допомога родині С. В. Петлюри	8.450.—
2) Видатки по пресовій референтурі	683.80
3) Допомога ЦЕСУС'ові на міжнародній з'їзд	500.—
4) Допомога Закард. делегації УСДРП	500.—
5) Канцелярські, поштові та інші видатки	213.40
6) Празькому Комітетові по вшануванню пам'яті С. В. Петлюри в погашення боргу	252.—
7) Йому ж на видання збірника	1.000.—
8) Видатки на свято 25 травня	205.—
Мастьєя готівки в касі на 1. I. 1929 року	2.118.95
Р а з о м	13.923.15

До нового складу Управи Комітету обрано: на голову Управи п. К. Я. Безкровного, заступника голови п. Б. М. Лисяньського, фінансового референта та скарбника п. Г. Д. Довженка, пресового референта п. С. Білодуба, секретаря інж. В. Проходу та члена Управи п. Ф. Жлудкина.

В плані діяльності на майбутнє загальні збори прийняли такі завдання:

- 1) Регулярна допомога родині покійного С. В. Петлюри в розмірі 650 к. ч. що-місяця і в усякому разі не менше ніж 90% прибутку, коли б останній виносив менше ніж 700 к. ч. місячно.
- 2) Участь у виданні збірника на вошану С. В. Петлюри.
- 3) Видання документів та матеріалів до історії української визвольної боротьби.
- 4) Збирання (поскільки буде можливо) матеріалів до архиву української визвольної боротьби.
- 5) Підтримка музею та бібліотеки імені С. В. Петлюри в Парижі.

В. П.

3 міжнароднього життя.

Старий і новий президенти. — Сполучені Штати й третейський суд. — План Дауса для С. С. С. Р.

4 березня кінчилися уповноваження президента Сполучених Штатів Північної Америки Куліджа. Цього-ж таки дня він виїхав із вславленого Білого Дому у Вашингтоні, а на його місці оселився там його наступник

Гувер. Нормально такого роду зміни тимчасових господарів Білого Дому робилися в діловий спосіб і нічим та зовсім не означалися. Усі з'яли, з чим одходить старий президент, з чим приходить новий. І на цей раз начеб-то все те відоме, а втім зміна зайшла в супроводі голосних промов, висловлених з обох сторін — і то одночасно.

Одну з них виголосив «мовчазний», як його звать американці, Кулідж у Вашингтоні, другу сказав американський посол у Парижі Герік, що говорив, коли не в імені Гувера, то в усякому разі за нього. Теми обох промов однакові, — принципи зовнішньої політики Сполучених Штатів, особливо у тій її частині, яка торкається американо-європейських взаємовідносин. Не дивно тому, що обидві промови викликали таку увагу і такий розголос у європейській пресі.

Старий президент, одходячи, дав принципову характеристику своєї діяльності в міжнародній політиці. Зачинає він вказівкою на те, що Сполучені Штати живуть у найкращих відносинах з усіма іншими державами, і що ні з одною з них, за винятком ССРС, у них немає зараз скільки будь важливого питання, яке не було б вирішено в добрий спосіб. І далі говорить:

Вашингтон перестерігав нас перед тим, щоб ми склали союз з якою будь чужою державою. Але він залишив нам сталу пораду дотримувати приятельські відносини з усіма народами. І от, в міру того, як збільшувалася наша сила, як зміцнювалося наше незалежне становище, його пересторога перед союзами стає наочною доведеною.

Єсть держави, що мають таку географічну ситуацію, яка примушує їх шукати згоди та союзу з іншими державами, аби тим забезпечити своє існування. Інші знову держави мають такі розкидані по світу інтереси і таку велику територію, що для найкращаго свого забезпечення мають спиратися лише на самих себе, користуючися системою місцевих взаємовідносин.

Наше-ж становище таке, що ми не обтяжені вказаними потребами. Ми не змагаємося до ізоляції з єдиною метою мати задоволення з того, що ми ізолювані. Так само ми не бажаємо уникати відповідальності, що падає на нас. Але ми відвозначо підкреслимо наше відокремлене становище, бо воно нам дозволяє краще виконати наші світові обов'язки. Коли б ми стали інтимно зв'язаними з тою чи іншою групою держав, це могло б бути для нас дуже корисним, але це перешкодило б нам зробити світу ті послуги, які припадають на нас.

Доки в Білому Домі хазяйнував Кулідж, накреслене ним принципове становище, з теоретичного боку дуже влипливе, мало чим було і могло бути корисним для Європи. Сам Кулідж був т.-зв. стопроцентним американцем, — і то не тільки тому, що всі його предки були американці, а ще й тому, що він Європи не знав, у справах європейських надто не розб'явся та й, здається, з Америки не виїздив ціле життя своє. Лише тепер, коли скінчився його президентський мандат, пішли чутки, що він вибирається до Європи, запрошений американськими інвалідами до Франції на відповідне свято.

А в тім його промова начеб-то являється вступом до вище згаданої другої промови, виголошеної Геріком у Парижі. На святі Вашингтона в Парижі американський посол казав:

Я допіру одвідав свою батьківщину, об'їздивши її всю, од Нью-Йорку до Сан-Франциско. Я здобув там переконання, що одною з причин блискучої перемоги Гувера на президентських виборах була загальна певність, що в Сполучених Штатах немає зараз другої людини, яка надавалася б так, як Гувер, для того, щоб з одного боку стежити пильно за інтересами батьківщини, з другого — зводити їх до гармонії з інтересами інших країн, і то

з єдиною метою — для посилення загального поступу й світового миру.

За останніх часів дуже багато — так і сяк — скрізь говорилося про наше «втручання до європейських справ». І говорилося завжди більш-менш неправдиво. Гувер не має наміру «вмішуватися» до справ Європи, але одночасно з тим він не хоче повернутися сплюю і до Європи і до всіх інших суходолів, де і аші громадян є мають великі інтереси. Одною із причин його вибору на президентства було те, що, поміняючи його рідномалітні видатні подивугодні здібності, він прекрасно оздаюмлений з чужими країнами і має такий досвід що-до їх економічного становища, якого немає ще досі ні один із наших президентів. Така людина, як Гувер, потрібна була для Америки саме тепер, і він з'явився як раз тоді, коли було їм необхідно.

Американський посол не договорив, що така людина, як Гувер, потрібна зараз не тільки для Америки, але й для Європи, — принаймні для західної її частини. Але дипломати ніколи не договорюють певних речей, за них говорять факти. За Герика, на цей раз, договорює репараційний комітет з участю американських представників, які без Гувера, мабуть таки, до Парижу не прийшли б.

* *
*

Другою ознакою того, що Сполучені Штати, будь-що-будь, наближаються до Європи, являється той факт, що американський уряд погодився стати членом світового третейського суду, що складається з представників держав, членів Ліги Націй. Досі Америка рішуче уникала від того під претекстом, що обов'язкові рішення цього суду протирічать абсолютній суверенності Сполучених Штатів, як її розуміли в Америці. Це було претекстом, але причиною було щось інше, а саме, що тим буде порушена сила відомої доктрини Монро, яка лежала в основі фактичної гегемонії Сполучених Штатів над цілим американським суходолом. Цю перешкоду усунуто тепер тим, що умовою свого вступу Сполучені Штати поставили оговорку, що Третейський суд обов'язується не приймати до вирішення жадної справи, яка б торкалася в той чи інший спосіб державних американських інтересів, не маючи кожний раз для того згоди уряду Сполучених Штатів.

Оговорка ця, без сумніву, зменшує значіння згоди американського уряду, бо славить його по-де-куди в привілейоване становище, порівнюючи з іншими членами суду, але, як про те говорять європейська преса, вола буде прийнят за судом. І то тому, що, по-перше, без участі Америки світовий Третейський суд втрачає половину свого світового значіння, а по-друге — тому, що це перший випадок, коли Сполучені Штати входять до інституції, органічно зв'язаної з Лігою Націй. У колах Ліги Націй це рішення американського уряду розглядають як один із перших наслідків ратифікації т. зв. Паризького пагу, який, коли не формально, то по суті наближив Сполучені Штати до співзвучної чинності з Жеєвською світовою інституцією, спрямованою на замирення Європи та людства. З другого боку, в цьому рішенні вбачають один з перших виявів чинності нового американського президента Гувера в площині міжнародної політики. Тому то звістка про це рішення Сполучених Штатів викликала такі радісні настрої як серед членів Ліги Націй, так і взагалі серед європейських політичних діячів.

* *
*

У зв'язку з сприятливими для Європи змінами американської політики, європейську пресу знову обігла звістка про т. зв. план Дауса, спрямований тепер уже не на Німеччину, — там він дуже добре освідчився, — а на ССРР. Звістку цю пущено в оборот німецькою газетою «Berliner Tageblatt». Берлінський орган подає, що відомості ці надійшли до нього з

Голандії від тамоніших представників торговельних американських підприємств.

Згідно з цими відомостями в Америці серед фінансових та промислових кол виникла думка утворити своєрідний план Дауса для економічної відбудови ССРСР, встановивши суворий контроль американських фінансистів над цілим державним господарством совітів. «Berliner Tageblatt» вказує, що до появи такого плану дуже сильно спричинилася відома подорож до Москви американського посла у Варшаві Дюї, інтимного приятеля Гувера, яку в свій час було готовано в «Тризубі». Дюї, начеб-то з доручення Гувера, пересправляв з Литвіновим, Брюхановим, Шейнманом то-що. Мова йшла про винагороду збитків, що їх понесли в ССРСР американські власники нафтових промислів, та про концесійні наміри совітів. При тому, мовляв, природно, торкнулися й загальних питань. Гувер, що досі завжди вороже ставився до большевиків, начеб-то через Дюї переказав комуністичним політикам, що він не від того, аби нав'язати з ними дипломатичні зв'язки. Ставить тільки попередньою умовою винагороду за конфісковане в ССРСР американське майно та певний добрий досвід відтворених торговельних стосунків.

Оцей факт начеб-то і мав спричинитися до того, що американські банківські та промислові кола, з своєї власної ініціативи, виробили, так мовити, новий план Дауса для ССРСР. Встановлені ніби вже всі принципи як фінансові, так і контрольні. Гроші мають ніби дати американські банки, контроль за совітським господарством буде встановлено суворий, але в такий спосіб, щоб назверх, і особливо для населення ССРСР, він зостався по можливості непомітним. Посередниками по переведенню плану та цілої ділової організації мають бути німці, і всі з'яряддя, машини, фабрики то що, потрібні для відтворення совітського промислу, підуть од німецького промислу. Тим буде підсилені а і сила німецької індустрії та взагалі німецького фінансово-економічного обороту.

Такого роду чулку було вже пущено де-який час тому назад. З'явилася вона й тоді на шпальтах «Berliner Tageblatt», але на цьому місці її не було готовано, бо негайно ж за нею проголошено було категоричне спростування, що йшло з авторитетних американських джерел. Мабуть, воно з'являється й тепер, хоч американці не мають звички кілька разів спростовувати це саме.

Надто вже білими нитками пошита вся ця історія, і большевицьке її походження просто безсумнівне. Це одна з тих, таких частях за останній час, совітських спроб — за яку будь-яку нав'язати добрі зв'язки з Америкою, бо в Європі рішуче все і на всіх місяцях обірвалося. З де-яких міркувань преси з цього приводу можна навіть вказати й на людей, що ведуть цю справу. З большевиків це совітський банківський діяч Арон Шейнман, а з американських — відомий большевицький симпатизувач селатор Бора. Як повідомляє «Руль» із Москви, — а ця газета має добрі зв'язки в совітських колах, — ці дві особи й спричинилися, — як це в «Тризубі» було вказано, — до на перший погляд просто нецільного й непотрібного акту, підписаного Польщею, Румунією, Латвією, Естонією та ССРСР т. зв. протокола Литвінова. Виявляється, як то можна було й гадати, цей акт потрібен був совітам, аби зробити добре враження в американських фінансових колах, щоб на основі його розпочати пересправи про кредити, план Дауса і т. и. Німецькі фінансові кола грають роль посередників, наподоблюючи тим ролю німецьких дипломатів що-до ССРСР. Як тим, так і другим досі велося це досить эле; немає жадної підстави думати, що на цей раз поведеться їм ліпше.

Observer.

3 преси.

Розвиток національної свідомості на Україні, зріст державних прямувань серед нашого народу викликають велике зацікавлення українською проблемою. Червона окупація на Україні доходить свого кінця. Політична кон'юнктура європейська все стає сприятливішою для нашої справи. Разом з тим активність уряду УНР та посилення його організаційних зв'язків, концентрація сил, що переводиться коло нього, розворушує й маси української еміграції, за живе зачіпає і наших приятелів, і наших ворогів. Все це починає викликати із забуття і політичних мерців, гальванізує політичні трупи. Серед українців на чужині розходяться чутки про якісь нові заходи бувших членів Директорії, які вже давно втратили всякі права і протягом довгих років сиділи нишком-тишком.

З незатаєним задоволенням «Возрожденіє» (ч. 1360 з 21. II) подає таку новину:

«З поіформованого джерела нас повідомляють, що члени української Директорії вирішили іарешті вступити з одвертим протестом проти політики А. Лівичького...

«Зараз члени Директорії Швець і Макаренко підготовлюють «пязложеніє Левичького», мають оголосити позбавленнями усякого значіння заключені ним договори (?) і заходяться скликати установчі збори».

Далі газета, зазначивши, що

«по-між українськими» лідерами цілковитий розбрат».

пише таке:

«Швець і Макаренко настільки розчарувалися в роботі самостійних організацій, що ніби-то хочуть «координувати» свої вчинки в боротьбі проти большевиків, — «спільних ворогів України й Росії» — з представниками російської еміграції».

Силам, ворожим ідеї самостійности української, найбільше дозволяє діяльність уряду УНР. І тому цілком зрозуміла та радість, з якою російська преса вітає кожні заходи, — з чийого боку вони не виходили б, — які, на її думку, можуть підірвати силу й вплив легального українського правительства. «Розбрат», дезорганізація сил борців за волю України — це саме те, що на руку їм, що на руку червоній Москві. Але є ще й особливі причини для московської газети радіти: адже звістка про «координацію» вчинків певних груп українських з «представниками російської еміграції» не може не припасти їй до вподоби. Коли згадати, що заходи п. Швеця розпочато ним на спілку з п. Шаповалом, зв'язаним уже з росіянами в дружньому єднанні через «Лигу Народов Востока Європи» Чернова, то виходить, що нова комбінація дає певний привід для російських сподіванок утримати в московських руках Україну. Нова авантура — Швець-Шаповал з усіма їхніми «національними радами», «установчими зборами» — мимоволі нагадує нам недавній виступ иншого «правоможного уряду

України», що теж просіяв в Празі, уряду п. Вогоні-Горбанюка, про який свого часу писала «Прол. Правда» (ч. 18 з 22 січня):

«Віттку минулого року в Празі, — писала совітська газета, — «сконструювався» новий «правоможний уряд України» з двох українців і двох чехів на чолі з славним полковником де-Вогоні-Горбанюком... У день ювілею десятиліття Чехо-словацької республіки над будинок, де міститься «уряд» Горбанюка, маяв національний український прапор».

Тепер поруч «уряду» де-Вогоні-Горбанюк повстає «уряд» Шеєць-Шаповал. Такий вже видко ґрунт у Празі родючий на «уряди» та «центри». Їх там і сіяти не треба — самі родяться.

Звісно, нічого з нової авантури, крім певної дезорганізації та певної шкоди, не вийде і не може вийти. Поважні політичні коґа закордону вже занадто добре орієнтуються в українських справах, щоб дати якийсь послух претензіям новоявлених «урядів». Нову авантуру Шаповала дожидає доля його попередників — Острияниці, де-Вогоні-Горбанюка та їм подібних.

Але ця авантура, скерована на дезорганізацію сил української еміґрації в її боротьби проти Москви, повинна викликати у всіх борців за самостійність України бажання ще міцніше збити свої лави. В одповідь на розкладові заходи, які на користь тільки нашим ворогам, всі, хто почуває себе лояльними громадянами УНР, — не ходить тут про партійну приналежність—ес-дек чи хлібороб, політичні переконання—праві чи ліві, — повинні ясно і недвозначно себе виявити і ще щільніше стати плече до плеча коло правительства Української Народньої Республіки.

* * *

Читачеві «Тризуба» напевно цікаво буде прочитати кілька подробиць з свята російсько-українського літературного єднання, що відбулося оце доліру в Москві. Ложку дьогтю в бочку меду додав тов. Фалькеєвич, заговоривши про «культурне обслуговання української людности в РСФСР».

«Культурне обслуговання української людности в РСФСР цілком недостатнє і значно відстає від культури того обслуговування тих росіян, що живуть на території УСРР. У Казакстані, наприклад, де є 836 т. українців, бракує шкіл, бракує вчителів та підручників українською мовою. На Саратовщині, де є 220 тис. української людности, тільки 3 українські школи і також бракує вчителів та підручників. У саратовському відділі ДВ не тільки немає української літератури, але немає навіть каталога українських видань.

«Наводячи дані про обіги в банківському кредиті ДВ РСФСР та ДВУ України, доповідач доводить, що його обійшли так у відношенні грошових засобів, так і в відношенні паперу, поліграфічних засобів, то-що.

«Обслуговування української людности РСФСР ніком, радіом, театрами на рідній мові також недостатнє або його цілком немає. Треба організувати в Москві, а також на Кубані й на Сибіру український пересувний робітничо-селянський театр, просунути український кіно-фільм, передавати український матеріял радіом то-що». («Комуніст» з 9 - II. ч. 33).

Але ще показніше, що тон для цього виступу ніби завдав сам тов. Скрипник. Згадавши про «непорозуміння», які були, та «почуття взаємної неймовірности», він питає:

«Чим годуються рештки таких непорозуміннів? Звісно, тут грають роллю епітони до-революційних поглядів, що повставали проти самостійного існування української літератури, культури, навіть і української мови» («Изв.» ч. 31 з 7. II). —

і переходить далі до того-ж питання:

«Без сумніву московська зустріч здійснює питання про культурне й літературне обслуговування українського населення РСФСР. Ця 7-ми мільйонна маса українців в РСФСР уже прокидається до свідомості й культури. Попит на українську книжку в РСФСР зростає. Повстає завдання задовольнити національні потреби цієї 7-ми мільйонної маси». (ibidem).

Після офіційних справозданнів про візит, де все було так добре й приємно, почали українські совітські газети містити вражіння учасників подорожі. І тут проступає де-що інше з тих розмов приятельських. Наводимо кілька уривків з «Історичної зустрічі» — С. Шулака («Пр. Пр.» ч. 43 з 21. II):

«Взагалі-ж українські делегати не то що на партнарадї, а і скрізь, де вони бували, при якій будь зустрічі не шкодували слів для того, щоб як найдокладніше розповісти різні епізоди й факти, що характеризують прояви великодержавного шовінізму...

«Проте навіть у цій атмосфері взаємного братерства й солідарности, в атмосфері цілковитої рівности й визнання однакової сили та гідности російської і української культури не обійшлося без прикрих рис, які свідчать, що в свідомості де-яких російських, навіть радянських письменників і культурників взагалі ще і далі міцно сидять великодержавлі забобони.

«Українські письменники на привітання відповідали не солодкими словами, а натомість гостро ставили тут же всі питання і про альтаонізм, і про «історичну зарозумілість» певних кол російської інтелігенції взагалі й письменницької зокрема до української культури».

■ Той же автор говорить про «гріхи перед українською літературою» російських письменників, які

«Одверто заявляли про свою безграмотність в українській літературі».

Наприкінці подаємо кілька зразків тієї «безграмотности».

«Разюча непоінформованість російських товаришів у справах української літератури була продемонстрована на самій-же такї нараді: один із учасників наради, видатний робітник російської преси, здоровкаючися з відомим українським драматургом-комуністом Миколою Кулішем, люб'язно повідомив його, що він із задоволенням читав його, Пентелеймона Куліша, твори; тим часом, як Пентелеймон Куліш, сучасник Тараса Шевченка, помер кілька десятків років тому і був родоначальником української буржуазної літератури». («Комуніст», ч. 35 з 12. II).

■ Згадують про «несвідомленность» і «Известия» (ч. 33 з 8. II): по дорозі до Москви українських письменників питали:

- А что Кошобинский не едет с вами?
- Да он уже умер 15 лет назад...
- Очень жаль!...

* * *

Оскільки українське питання серйозно турбує росіян, можна судити по докладу проф. П. Федотова на тему «Росія і Великоросія», який останній зробив на черговому зібранні «Дней» 1 лютого с. р. Газета «Дні» так передає найбільш пікантне місце з думок проф. Федотова.

«Політичне усилення Великоросії необхідне для того, щоб було навколо чого крутитися системі прибічників, які з ослабленням притягнення будуть захоплені центробільною силою. Національне ім'я і традиції Великоросії ставляться на чергу для проблемою України.

Тут наше завдання забезпечити розвіи українсько-малоруській культурі, як культурі руській (звідси протиставлення великоруського — малоруському в межах Руси). Русь мусить втягти в себе любовно творчість Малої Росії (вивчення малоруської мови в загально-російських школах), відрубуючи політичне самостійництво. Це найважча проблема російського життя. Без вирішення її Росія існувати не може».

Це ж совіти давно роблять, бо ж хоч на папері вони «забезпечують розвіи української культури», але рішуче і недвозначно «відрубують» всяке «політичне самостійництво». Можемо заспокоїти і проф. Федотова і редакцію «Днів»: ніякі рецепти, навіть такі далекоїдучі, як вивчення росіянами «малоруської» мови, не вдержать України за Московою.

З широкого світу.

- Большевицький посол в Литві Аросеф призначений до Праги.
- Бюджет Бельгійського Корол. на 1929 р. збалансовано в сумі 575 мільйонів, державний борг цієї кр.ол.ії не перевищує 75 міль. Адміністрація складається всього з 3 тис. європейців, військо з 16.500 старшин і козаків. Кор.ол., яке в 82 рази більше од своєї метрополії, має 3.400 кілом. залізниць, 12.000 кілом. водяних шляхів і 17.000 битих шляхів.
- Румунський уряд вніс до парламенту проєкт закону ратифікації протоколу Литвинова.
- Згорів будинок міста Місолонги в Греції. Загибло багато річей, що мають відношення до облоги міста під час війни за незалежність Греції і до перебування там англійського поста Байрола.
- Австралійський уряд вирішив відправити антарктичну експедицію під проводом проф. Моусона.
- Американський сенатор Кінг вніс до сенату Сполучених Держав проєкт закону про падання Філіппам повної незалежності.
- Перу й Чілі підписали згоду в справі розподілу спірних земель Тацна й Аріка. Тацна відходить до Перу, Аріка до Чілі.
- Підписано арбітражний договір між Америкою й Норвегією.
- В Парижі підписано проєкт комерційного франко-єстонського договору.
- Американська експедиція коменданта Бірда відкрила нову землю,

яку названо «Землею Марії Бірд». Знаходиться вона між морем Роса і Землею Грехема в антарктичній південній полові.

— Ірландський парламент ратифікував пакт Келота 83 голосами проти 50.

— Канадійський парламент одноголосно затвердив пакт Келота.

— Згорів старовинний Лейденський магістрат, збудований в 1392 році; в ньому загинуло багато музейних річей виключної цінности.

— Холод і снігові перекинулися після Європи до Америки. З цілої Канади й Америки повідомляють про сніжні бурі й великі морози.

— Панським пунцієм при Італійському уряді має бути кардинал Борґолчіві Дука.

— Австрійські католицькі кола мають намір запрохати Папу до Відня. Папи не були в Австрії з часу Констанського собору, себ-то з 1414 року.

— 24 лютого в Москві відбулося святкування одинадцятої річниці існування большевицької армії.

— Весілля графа Замойського й еспанської інфанти Ізабелли відбудуться в Мадриді 9 березня.

— Англійські авіони евакуювали з Кабула всі чужоземні посольства.

— Французький і бельгійський уряди спростували існування опублікованого голандськими газетами таємного франко-бельгійського договору, по якому ніби згадані уряди умовилися в разі війни з Німеччиною порушити нейтралітет Голандії. Цими днями арештовано вже автора цього договору, що признався в його фальсифікації з метою заробити гроші.

— На 18 лютого с. р., в Англії було 1.458.000 безробітних, себ-то на 321.313 душ більше ніж того року.

— Большевицький уряд вступив в переговори з віденськими антикварами в справі продажу артистичних цінностей, головним чином, церковних річей.

— Простір вздовж побережжя Чорного моря від Одеси до Царьгороду покритий кригою небезпечною для мореплавства. Американський паролав «Екстонія», що пробивався через цей крижаний бар'єр, сильно побитий.

— Греко-югославські переговори в справі вільної сербської зони в Салоніках закінчилися позитивно. Договір має бути незабаром опублікований.

— Полк. Ліндберг мав у Мексиці, літаючы з своєю парчею, перший нещасний випадок. При спускові зламалося колесо. Постраждав лише авіатор, що вийшов собі плечо. Пару днів після того, він зробив знову пробний тур на авіоні, мотивуючи тою традицією, що авіатор, з яким трапилася аварія, повинен паново здобути собі довір'я. Підчас останнього польоту, який він робив знову ж таки з своєю парчею, він правив одною лише лівою рукою, бо права була забинтована разом із плечем.

— До Лондону прибула Голандська королівська родина.

— З приводу 500-ліття Жанни д'Арк франц. пошта випускає ювілейні марки в 50 сантим. Ці марки мають бути в обігу 6 місяців.

— Турецький уряд приєднався до протоколу Литвинова.

— В Будапешті переведено великі арешти комуністів, що зносилися з Віднем.

— В Гавані (Куба) розкрито замах на президента Машадо, арештовано до 100 душ.

— В Лозанні в Швейцарії відчуте досить сильний землетрус.

— В Празі відбувся міжнародний конгрес інвалідів і бувших вояків.

— Світова преса друкує листи новоявленого емігранта Троцького, в яких він скаржиться на режим в Росії і на персональні переслідування.

— У Відні відбулася конференція українських націоналістів групи полк. Коновальця.

— Генеральна Рада Союзу Укр. Емігр. Організації у Франції звернулася до емігрантських організацій в Польщі, Румунії і Чехії з пропозицією зібратися на конференцію в Парижі.

Хроніка.

З Великої України.

— Академічний російсько-український словник. — Комісія словника української мови УАН закінчила друком I випуск (З-К) 2-го тому російсько-українського словника. Випуск має 24,5 друкованих аркушів петитом, стор. 392-VIII. Комісія почала опрацьовувати 2 випуск (Л-Н) 2-го тому. («Пр. Пр.» ч. 41 з 19. II).

— Всеукр. катедра сходознавства. — Народній Комісаріят Освіти УСРСР доручив Асоціації Сходознавства випрацьовувати план організації Всеукраїнської катедри сходознавства. За планом ця катедра матиме 4 секції: мовознавства, історії, мистецтва та права Сходу. («Пр. Пр.» ч. 41 з 19. II).

— Всеукр. з'їзд наукових робітників в закрьвся у Харькові 19 лютого. З вислошених доповідей видно, що в минулому році на Україні було 181 високих шкіл, а так, як таке число високих шкіл не відповідає кількості наукових сил, в цьому році на Україні буде уже тільки 142 високих школи, частина яких далі закрийється з тоїж причини браку наукових робітників, бо відкривалися ці школи большевиками, як і все вони роблять, для самореклами, не враховуючи того, що не було кому у відкритих школах викладати. Можна собі уявити про підбір наукових сил по високих школах на Україні, який утворено большевиками, коли з докладів на з'їзді слідує, що в цілому ставлення наукових робітників до українзації характери-

зується, як формальне, й до українзації високих шкіл ще дуже далеко. Так само іє переведено ще й досі українізацію науково-дослідницької роботи. («Пр. Пр.» ч. 42 з 20. II).

— Для аспірантів немає місць. — На 1 жовтня 1929 року в Києві закінчують стаж 269 аспірантів на професорів, для яких немає певних перспектив улаштуватися на роботу за своїм фахом. Пленум керівників Київських науково-дослідних установ звертає на це увагу Наркомоса України. («Пр. Пр.» ч. 32 з 8. II).

— Українські письменники в Москві. — На одному з прийнять, у відповідь, очевидно, на промову одного з українських письменників про тяжке положення українців на Московщині, яких большевики продовжують русифікуватися так само, як це робилося і за царату, — виступив з промовою представник Держвиздату РСФСР. Говорив він, звичайно, про щирі наміри московської влади обслуговувати українською літературою усі 8 мільйонів українського населеня, яке перебуває в межах РСФСР. Також підняв він й справу перекладу на російську мову творів укр. письменників, при чому для висесення постанови в цій справі складено комісію в складі представників Держвиздату РСФСР та укр. письменників. Сказав пару приємних слів також і комісар народної освіти Московщини — Луначарський: «Російському царатові пошастело іє тільки затримати розвиток самостійного культурного обличчя України, а й значно перекрутити його, лишивши щілиники для прояву цього обличчя в бла-

ленстві, в так званій «малоросійській». Тепер цей ганебний одяг український парід зриває й виявляє обличчя України справжнім, таким, яким воно є». «На жаль на нашу мову (російську) майже нічого не перекладено з творів українських письменників. Ми легше знайомимся з літературою буржуазної Англії, ніж з літературою братерської нам України. Це те нормальне. Між нами все ще лишається рів і тепер через нього в перший раз прокладається міст. Ми тепер серйозно обмірковуємо (раніше — все було жартами) ті заходи, що привели б до взаємного зближення культур України та РСФСР». Далі Луначарський пообіцяв урочисто «українським гостям», що більшовики беруть на себе «зобов'язання перед лицем всього світового пролетаріату, якомога швидше встановити братерський зв'язок між літературою усіх радянських народів».

Були й такі «українські гості», що по своєму повороті з Москви до дому, обіцяли «з ще більшою силою, як то було до цього, кинути на переясівки націоналізму» на Україні, викловлюючи гадю, що москалі зроблять у себе те саме.

А між москалями, внаслідок тяжче пайти таких «самоотвержених».

Група українських письменників навідалася з Москви до Ленінграду, де вони висловили побажання, щоб у Ленінграді було поставлено пам'ятник Шевченкові, який сидів у Петропавлівській фортеці. («Ком.» ч. 36 та 39 з 13 та 16. II).

Пам'ятник Коцюбинському. — Колегія Наркомоса асигнувала 11.000 карб. на підсилення копії для збудування пам'ятника М. Коцюбинському. («Пр. Пр.» ч. 31 з 10. II).

Жиди й пам'ятник Коцюбинському. — Український ОЗЕТ звернувся до центральної комісії по увіковічненню пам'яті Коцюбинського з пропозицією допомогти в зборі коштів на пам'ятник письмен-

никові. ОЗЕТ запропонував саме вийти в зв'язок з перебуваючою зараз на сов. Україні жидівською делегацією з Америки й через неї налагодити збірку пожертв на зазначену ціль серед жидівських та українських робітників в Канаді. Центральна комісія по увіковічненню пам'яті Коцюбинського прийняла цю пропозицію. За минулий рік Комісія збрала тільки 15.000 карб., замість пам'ячених 40.000 карб. («Ком.» ч. 20 з 5. II).

— Страхування майна сільських совітських функціонерів. — Раднарком УРСР в Харкові ухвалила постанову про обов'язкове страхування коштом держави майна голів та секретарів сільських рад та комітетів незможних селян, як рівно ж і сільських кореспондентів совітських газет. Наслідком селянського терору, із-за страху за своє майно й життя, діяльність згаданих представників совітської влади в селах — ослабла, чим і пояснюється нова міра більшовиків, що має наміром забезпечити «активістів» на селі від матеріальних збитків. («Пр. Пр.» ч. 12 з 20. II).

— Скасування ритуалів у суді. — Президія ВУЦВК ухвалила виключити з процесуального кодексу обов'язкове встановлення всіх підсудних на судових процесах, коли з'являються члени суду, оголошуються вирок, постанови суду та окремі клопотання то-що.

У відповідному докладі в цій справі було зазначено, що всі ці ритуали були потрібні старому буржуазному суду, який таким чином хотів підняти свій авторитет перед людністю зовнішніми ознаками. Судовому совітському ці зовнішні ознаки авторитету не потрібні і перешкоджають тільки утворити під час суду ділову товариську атмосферу. («Пр. Пр.» ч. 38 з 15. II).

— Українізація. — В Розтожакській окрузі на Воропільщині українізовано 400 початкових

шлід із всього числа 600. («Пр. Пр» ч. 34 з 10. II).

— Перед весняною сівбою. — Підготували до весняної сівби в голодаючих районах не йде далі плани на папері. Не організовано досі підвозу насіння на села. Всталовело також, що до початку сієби машини не зможуть очистити потрібну кількість зерна. Є такі тайони, як напр. Шевченківський, де до цього часу не виявлено взагалі будь-якої роботи в справі підготовки сівби.

— Урядовою Комісією в справі допомоги голодаючим округам встановлено також, що до цього часу доставлено голодаючим округам тільки 20% паміченої кількості сіна, 28% соломи та тільки 14% концентрованої годівлі.

Для весняної засіви кампанії, як пише сам «Комуніст» ч. 42 з 20. II, виділено безбесіа зрину. Найдено «Комуністом» у всьому тому вже й вивуваго, явля разом з морозами прийшов сам собою. «Великі кригові затори перешкоджають перевозити зерно, призначене для годівлі їх районів».

Крім того в фінансувань за сівної кампанії большевики стрічають великі труднощі. Виявляється, що як селяне не повернуть раніше взяті позички на господарські потреби, то большевики не в стані будуть зробити потрібні видатки зв'язані з засівом. («Пр. Пр.» ч. 40 з 17. II).

— Р о с т р і л и. — Надзвичайна сесія окружного суду в Копотині засудила чотирьох селян — Скибу, Пилипчука, Лавриненка й Кудину — до розстрілу за вбивство секретаря осередку ком.партії в с. Бабах та у Вільшанах. («Ком.» ч. 42 з 20. II).

— У к р а ї н с ь к і в о з о в і ш т я х и. — Закінчився у Харківі всеукраїнський з'їзд т-ва «Автодор». З доповідей на цьому з'їзді виявилось, що сов. Україна посідає 208.000 кілометрів взових шляхів, з яких тільки 2,4% забруковано й придатні для їзди цілий рік. За останній рік перебувано й приведено до доброго

стану усього 280 кілометрів доріг, що представляє лише 0,1% загальної протягу шляхів. Коли справа перебудови шляхів на Україні буде йти таким темпом й далі — на перебудову їх треба буде майже 1.000 років. («Ком.» ч. 29 з 5. II).

— Відкриття київського контрактного ярмарку відбулося 24 лютого. («Пр. Пр.» ч. 40 з 17. II).

З українського життя.

— Ювілей С. Стадницького. — У Львові відбулося урочисте святкування 25-літнього ювілею артистичної діяльності відомої української артистки Софії Стадницької, яка дістала численні привітання зо всіх земель України та з чужини. («Діло» ч. 37

— П р и с у д в с п р а в і А т а м а н ч у к а й В е р б и ц ь к о г о. Відбулася у Львові друга розправа проти українців Атаманчука й Вербицького, що їх обвинувачено в убивстві шкільного куратора Собієського. Вицесено такий присуд: Вербицького засуджено на кару смерті, а Атаманчука засуджено на 10 років тяжкої в'язниці. Засуджені прийняли присуд спокійно. Тільки з перших рядів публіки розлягся плач дешаної родини Вербицького. («Новий Час» ч. 18).

— З'їзд учителів історії та географії. — У Львові відбувся красивий з'їзд українських учителів історії та географії державних і приватних шкіл — при участі 22 представників. Після рефератів і відповідних дискусій були ухвалені резолюції, в яких підкреслюється тяжке становище українського шкільництва. З'їзд доручив всім учителям при гавчанні географії України класити головний натиск на цілість України, як окремої під вождим оглядом географічної одиниці. («Діло» ч. 36)-

— К о м у н і с т и ч н и й п р о ц е с у Л ь в о в і. — У Львові

розпочалася судова розправа проти 30 тарнопольських комуністів, приягнутих до судової відповідальності за приналежність до компартії Західної України, яка ставить за мету, як каже акт обвинувачення, відокремлення Східної Галичини і приєднання її до сов. України. («За Свободу» ч. 47).

— Кооперативне життя на Волині. — Нова філія «Сільського Господаря» в Луцьку розвивається добре. Зацікавлення з боку селян велике. Вже чимало сел подало заяви про відкриття гуртків. Завдяки філії поширюється серед селян багато сільсько-господарської літератури. На жаль, місцева адміністрація ставить всякі перешкоди як при реєстрації, так і в самій їх праці. («Час», ч. 112).

— Українське Т-во в Ясах. — В Ясах заснувалося українське культурно-спортивне т-во, яке має за мету згуртувати коло себе всіх свідомих українців як студентів університету, так і інших громадян. («Час», ч. 11).

Газетні звістки.

— Ювілей проф. Щербини. — 26 лютого 1929 року кінчився 80 років життя відомому українському статистику профес. Федорові Щербині. Ювіляр народився у 1849 році на Кубанщині і походив з козацької родини. Вищу освіту здобув у Петров-Розумовській академії в Москві та в Одеському університеті. За свою культурно-освітню працю серед робітництва проф. Щербина був засланий на заслання до Вологодської губ. на п'ять років, після чого Воронізьке земство запросило його стати на чолі Губерніального Статистичного відділу. В 1900 році його заслали вдруге, але вже на його ближчу батьківщину — Кубань, для якої проф. Щербина багато присвятив праці. Ювіляр написав більше 40 наукових праць.

Проф. Ф. Щербина є членом

багатьох вищих наукових установ. На еміграції проф. Щербина працює, як професор Укр. Господарчої Академії в Подєбрадах та Укр. Університету в Празі. («Діло» ч. 39).

— Провокація ІПУ. — Празьке телеграфне агентство «Уніон» подає нові подробиці провocatorської роботи ІПУ на території совітської України. Як відомо, останніми часами на сов. Україні було переведено багато арештів. Виявляється, що всі арешти є наслідком провокації ІПУ. Харківські чекісти створили фіктивну українську національну організацію, яка увійшла в контакт з українською еміграцією в Чехословаччині. Коли діяльність потайних укр. організацій в Харькові, Києві й Одесі оживилася, то скрізь було переведено арешти. («За Свободу», ч. 47).

— Українці в КІБ У. — З найновіших совітських джерел довідуємося, що в комуністичній партії большевиків України є 52 відсотки українців. А в керуючих її органах — 54%. («Діло» ч. 36).

— Переселення з України. — В Харькові відбулася нарада в справі перспектив переселенського руху з аграрно переповнених районів України. Представник всесоюзного та всеукраїнського переселенських районів повідомили, що з України на Сибір, де є найбільше сприятливі умови, буде переселено в цьому році 120.000 людей. На протязі найближчих років з України намічено переселити 800.000 душ. («Час», ч. 112).

— Національні меншості на Україні. — На 1 червня 1928 року на Україні було 388 московських рад, 251 німецьких,

143 польських, 77 жидівських, 45 болгарських, 30 грецьких, 57 молдавських, 13 чеських, 2 білоруських і 1 шведська. Разом усіх національних рад було на 1 червня 1928 р. — 1.007. Та це число неповне, бо по львівській дель по-встало де-кільки нових.

Крім того є на Україні ще окремі національні райони, як автономні адміністративні одиниці. Таких національних районів було на 1 червня 1928 року — московських — 9, німецьких — 1, польських — 1, жидівських — 2, грецьких — 1, татарських — 2.

Досі є 88 судових національних камер, а саме: жидівських — 36, московських — 30, німецьких — 12, польських — 6, болгарських — 1.

Школи нац. меншостей представляються так: московських — 1.261, німецьких — 620, жидівських — 369, польських — 354, болгарських — 74, татарських — 20, молдавських — 17, грецьких — 15.

Наркомос УСРСР видає у минулому році 1.055.029 карб. на самі тільки культурні потреби нац. меншостей. («Діло», ч. 36).

3 життя укр. еміграції

У Франції.

— Доклад проф. О. Шульгіна. — В суботу 2-го березня с. р. в помешканню Об'єднаної Української Громади в Парижі відбувся доклад проф. О. Шульгіна на тему «Ліга Націй і українська справа». Одкриваючи зібрання, голова Громади п. М. Ковальський сказав кілька слів про нові здобутки наші на міжнароднім ґрунті, а саме про прийняття до складу Дорадчого Комітету при Лізі Націй представників Генеральної Ради та Допомогового Комітету в Румунії, що безперечно являється великою заслугою праці проф. О. Шульгіна. Привітавши проф. О. Шульгіна з цим новим успіхом, на що присутні громадяне відповіли оплесками, голо-

ва Громади передав докладчикові слово.

Проф. О. Шульгін оповів громадянам про Лігу Націй, її склад, її органи, завдання та значіння, її організації, що знаходяться при Лізі Націй, про зміну характеру роботи Ліги Націй, починаючи від 1919 року аж по цей день, про той авторитет, яким все більше набуває Ліга Націй в міжнароднім життю. Потім шановний докладчик детально оповів про те, як український уряд розпочав клопотати ще в 1920 році про прийняття України до складу Ліги Націй, та про все те, що вдалося здобути даальною упертою працею в колах і в сфері впливів Ліги Націй для української справи. Згадав докладчик і про Інтернаціональну Співпрацю, і про Міжнародне Бюро Праці, яке допомагає й допомагає українцям, і про правну допомогу, і вренгі про справу відділення нашої національності, яка оце знаходиться в тому.

Доклад був вислуханий з великою увагою, і громадяне нагородили докладчика різними оплесками.

— Останній концерт «Думки». — 24 лютого с. р. в салі Плейсіа відбувся останній концерт хору «Думки». По програму хор співав майже виключно українські пісні і на біс дві грузинських. На вимогу української частини публіки хор чудово виконав «Занові» Шевченка. Виконання всіх номерів публіка приймала майже одяковими довгими оплесками. На прикінці публіка улаштувала хоріві одноступню овацію: чулися вигукі: «слава Україні», «привіт Україні» і т. п. Слухачів було досить багато, але передья половина колосальної салі все ж таки була порожня. Хор від'їхав, залишив по собі загалом добрий спомин, але це треба занести на рахунок самого хору з його директором, і зник на рахунок тих, що прислали хор до Європи, бо ці останні робили все, щоб позбавити хор індивідуальности, колориту, українського характеру.

- Розшукують. — Павів Павла Колесника та Грицька Козачківського просять одгукнутися до ред. «Тризуба». Тих, хто знає, де ці емігранти перебувають, просять так само подати відомості.

У Польщі.

Готування до свят Шевченка у Варшаві. — 22 лютого в помешканню УЦК з ініціативи Головної Управи його відбулися збори міжорганізаційного комітету по влаштуванню свята Шевченка. До участі в цьому комітеті зголосилися й прислали по 2 своїх представники такі організації: УЦК в Польщі, Український клуб, Українське Правниче Товариство, Спілка інженерів і техніків, Українська Студентська Громада, Союз Українок Емігранток, Товариство б. вояків армії УНР, інваліди, група ес-деків і група ер-деків. Головою зборів був проф. О. Лотоцький, секретарем полк. М. Садовський. Після наради було постановлено: святкувати Шевченкові дні 17 березня з таким програмом: коротке вступне слово голови міжорганізаційного святочного комітету, 2 реферати — проф. О. Лотоцького — «Шевченко, як ідеолог української справи» і д-ра Л. Чикаленка — «Політичні орієнтації Шевченка». В частині другій мають бути: спів хор, сольові виступи артистичних сил і декламації, по змозі виступ бандуристів.

Для підготовчої праці й введення святкування образю Управу з 7 членів, до якої увійшли: п. п. Микола Ковальський, тен. хор. Куц, Л. Чикаленко, пані Лукасевич, С. Іванович, поручник Фаргушій і п. Новицький.

В Чехії.

— Вибори проректора Укр. Господар. Академії. Професорська Рада Академії на засіданню своєму 9 лютого с. р. обрала проректора Академії на місце небіжчика проф. Вільсько-го проф. Л. Бича. До цього часу

тимчасово функції проректора виконував декан с.-г. інженерного відділу проф. Вікул.

- Заснування філії Комітету Допомоги голодним на Україні відбулося 13 лютого с. р. Представник Празького Комітету проф. Мацєвич подав інформації про розвиток діяльності цього Комітету і про ті завдання, які виконати може філія Комітету в Подбрадах. До Управи філії обрали п. п. Довженка, Климача і Гловіньського.

З життя Укр. Господ. Академії. Міністр хліборобства ЧСР Шдінко прийняв 6 лютого с. р. президію Академії. Міністр поставився дуже прихильно до тих бажань, які піднесла президія Академії. Зазначив він, що хоч ліквідація Академії має настати, але в межах представленого для ліквідації терміну (2 з пол. року) Академія має переводити формально свою працю. Подібно ж сприятливе до Академії відношення президія зустріла і у заступника міністра закорд. справ проф. Кроффа.

- Т-во укр. економистів в днях 14 і 15 лютого влаштувало доклад лектора Приходька на тему «Українська вільноборотьба і економічно-кооперативний факультет». В своєму докладі референт вказав на ту працю, яку мав би на себе взяти українські економисти і яка була б сферована на піднесення матеріального добробуту укр. емігранції. Докладчик висунув ряд проєктів національного податку, національних марок, зовнішньої і внутрішньої позички то-що. Завданням докладу — було поставити питання під дискусію і цього автор осягнув. В дискусіях взяли участь проф. Маргос, Бич, Добриловський, Гловіньський, Володимирів, Демисенко, Савицький, Питель. Більшість із опонентів підкресливала утопічність проєкту референта в цілому, одночасно відмічаючи, що де-що могло б бути переведено в життя. Наслідком докладу було те, що по окремих

итаннях окремі опоненти виступлять з деталізованими і розробленими докладами.

В Сполучених Штатах Північної Америки.

— Зразкова укр. громада. — Українська громада в Нью-Арку (Н'ю-Джерсей) може похвалитися по 20 роках свого існування великими здобутками. Вона організувала церкву і школу, мізку брацтв і товариств, а також співацьких та аматорських гуртків. Крім того організувала «Позичково-Будівельну Спілку», де українці вкладають свої ощадненія та беруть позички на будівання і куплю власних будинків. Спілка розвивається гарно і вже тепер має коло пів мільйона доларів майна. Основано в Нью-Арку також і Горожанський Клуб, який допомагає своїм членам у здобуванні американського громадянства. Закуплено гарну й велику площу під будову Народного Дому. В кінці основано фінансову установу «Український Банк» із капіталом в 125.000 дол. («Діло» ч. 39).

— Марки «Рідної Школи». — Комітет «Рідної Школи» в Нью-Йорку порішив видати марки «Рідної Школи» з метою оподаткування всіх чужих кунців, у яких українці купують товари. Тому комітет звернувся з закликом до укр. громадянства в Америці, щоби воно стежило за появою марок та домагалося їх у всіх крамницях, в яких українці купують або з якими мають торговельні зв'язки. («Діло» ч. 39).

— Виклад М. Січниського про Україну. — По повероті з сов. України М. Січниський перший свій відчит вголосив у Філадельфії. З цього відчита видно, що становище на Україні тяжке. Система господарства кривдять село. Культурне життя розвивається стихійно, дарма, що комуністична влада Москви ставилась до України неприхильно. Політичний центр Москви спіра-

ється на Україні на сили червоної армії і Чека та на пропаганду комуністичних організацій. («Діло» ч. 36).

В Бразилії.

— Рідна Школа. — Цього року в Куритибі (провінція Парана) засьовано безплатну українську школу. Число учнів доходить до 40. Багато української молоді в Бразилії вже сьогодні ледве тільки розуміє українську мову, а зовсім мало такої, що вживала б укр. мову в щоденному житті, бо загал української дітвори говорити здібільшого по тутешньому — по португальськи. Щойно тепер батьки пізнали потребу рідної школи, аби їх діти не втратили їхнього походження. («Діло», ч. 36).

Бібліографія

— Книголюб. (Кн. I-II за 1928 р.). Після довгої перерви, яка була викликана відсутністю грошевих засобів на видання, з'явилася на світ нова книга «Книголюб», п'ята по числу вже випущених.

Починається книга привітанням до чеськословацького народу з нагоди десятиліття існування ЧСР Республіки. Далі дуже цікава стаття Ст. Сіропонка «Книгознавство в ЧСР за останні 10 років», де автор ставить собі завданням вяснити, що зроблено за ці 10 років на полі книгознавства в ЧСР і приходить до висновку, що в справі продукції книжки, її поширення і студіювання зроблено не мало. Помічається надзвичайний зріст видавництва, яких число з 530 в р. 1919 побільшилося тепер до 900. Такий самий великий зріст і бібліотек. Так, в році 1920 бібліотек було лише 3.340, а в році 1927 в ЧСР малося вже 15.400 бібліотек. Взагалі що-до поширення бібліотек, то, по словам автора, ЧСР безперечно випередила всі інші країни Європи. Для бібліотечної підготовки засновано в минулому році бібліотечну школу в Празі, а при уні-

верситеті утворено доцентуру курсу книгознавства.

Кількість книгарень за останні 10 років теж значно збільшилася. Для підготовки книгарських робітників в Празі існує книговицька школа. Відповідно Бібліографічного Інституту є завданням дня.

Далі йде стаття проф. Д. Чижевського про виставку «Pressa» в Кельні в Німеччині, яка зробила на автора суцільне та імпозантне враження. Автор зупиняється на відділі «Україніса», яка була репрезентована у відділі УРСР і в німецькому відділі, де «Україніс'у» зібрав і виставив Український Науковий Інститут в Берліні.

В статті «З бібліографічної практики українських видавництв», автор її П. Зленко доводить, що справа наших бібліотек і поширення української книжки в чужоземних бібліотеках вимагають від українських видавництв переведення правдивої бібліографічної індексації книжок за десяти-мальною системою.

Д-р В. Сімович подає статтю «Видавнича справа на Буковині в останньому десятилітті (1918-1928)» десятилітті, яке можна назвати часом безастанної боротьби українського народу за своє існування, за свою культуру. По припиненні, з приходом румунів, «Буковини» та «Народного Голосу», почали румуни видавати для народу «Голос Буковини». З давніх часописів залишилися і при румунах «Намінярі» і розпочалися нові: «Робітник», далі «Боротьба», «Хліборобська правда», «Промінь», «Народний голос», «Щипавка», «Зоря», «Земля», «Рідний край»; щоденний часопис «Час» і журнал «Промінь».

Книжкова продукція за ці 10 років невелика, видано 39 книжок. Нині друкується альманах у честь Ольги Кобилянської (вже вийшов).

Даті в хроніці Українського Товариства Прихильників Книги повідомляється про збори Т-ва, на яких читаються доклади і влаштовуються виставки нових українських видань.

В відділі «Бібліотечна справа» наведені дуже цікаві цифри щодо бібліотек на Україні та в ЧСР. Так, на Україні по селах є 6.083, а в ЧСР 14.097 бібліотек. На Україні 1 селянин з 23 користується бібліотекою, а в ЧСР 1 селянин з 11. На Україні на одну сільську бібліотеку припадає по-над 7 сел, а в ЧСР кожне село має свою бібліотеку.

Від широкого серія можна побажати Т-ву Прихильників Книги, щоб воно і надалі мало стало можливість випускати такі цінні і цікаві свої видання, та ще й до того таким дешевим засобом.
З. М.

Богдан Денкич «Полтава» історична повість ч. стина-П. «Бібі». Львів 1929 р. Накл. Книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка.

Нова книжка чудесної трилогії має незвичайну назву «Бібі»; автор нею самою назвою хотів змалювати значення частини роману, в якій між тим вирішується і доля України і доля індивідуальна героїв роману. Це безумовно помилка і тим більше прикра, що і зміст ніби скорочено, ніби резюмовано замість повного опису. Перехід шведсько-української армії від Десни до Полтави сімематографічний, побутовий фон і природа ледве підкреслені, в розвиванню психологічних переживань героїв незрозумілі пробили. На полтавській бій, кульманацийний пункт, коли не цілого твору, то частини його, у автора не знайшлося фарб. Великий бій описаний і оспіваний багатьма художниками пера, війшов зовсім схематичним як по підручникові історії. Це подвійна шкода, бо ми знаємо, що автор міг би дати літературну перлину, міг би Полтавський бій змалювати так само блискуче, як він це зробив, напр., що-до облоги і зруйнування Батурина.

Ніби забув в цій частині автор і про гетьмана Мазепу, він в ній має вигляд епізодичного персонажу, роля якого скінчена в тематичному розумінню.

Найбільше вдалося авторові в цій частині розкрити Карла XII,

якого постає психологічно ви-
нічена незрівняно майстерно.

На превеликий жаль брак місця
не дозволяє нам розвинути ширше
наші думки відносно нового твору
Б. Лепкого, але, помиваючи зга-
дає, «Бої» загалом написані в рі-
вень з літературним талантом ав-
тора; вони добре зв'язані в цілому
з початком теми і мають в собі ба-
гато чудових місць, окремих епі-
зодів, влучних виразів і глибоких
думок, які, як ми вже не раз вка-
зували, несуть в собі цілу націо-

нальну і громадську науку і сучас-
никам і наступному поколінню.
Та про морально-педагогічне зма-
чіння трилогії для виховання ук-
раїнського духу, здійснюван-
ня його, підпорядкування держав-
но-творчим ідеалам, говорити не
приходиться. Як би не мінлася
оцінка літературної вартости тво-
ру, не підлягає ніякому сумніву,
що він лишить на довгий час
справжнім підручником цивільної
громадсько-національної релігії.

І. Заташалський

Зміст

Париж, веділя. 10 березня 1929 року — ст. 1. — М. Славінський.
На теми дня. III — ст. 2. — М. Ковальський. До Шевченкових
днів — ст. 4. — Факти й цифри, III. — ст. 6. — Г. Ч. Німецька преса
про Україну — ст. 9. — В. Валєтти. Маленький фельстон — ст. 12.
— Святкування 80-тиліття проф. С. Щєбрили в Празі — ст. 13. — В. П.
Комітет по вшануванню пам'яті С. Петлюри в Подєбрадах — ст. 14. —
O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 15. — З преси — ст. 19. —
З широкого світу — ст. 22. — Хроніка. З Великої України — ст. 24.
— З укр. життя — ст. 26. — Газетні звістки — ст. 27. — З життя укр.
еміграції: У Франції — ст. 28. — В Польщі — ст. 29. — В Чехії —
ст. 29. — В Сполученх Штатах — ст. 30. — В Бразилії — ст. 30. —
Бібліографія — ст. 30.

Передплачуйте «Жіночу Долю»

Звертаємо увагу наших шановних читачок і читачів, що
для українського жіноцтва вже п'ятий рік виходить в Коломиї
ілюстрований двотижневик «Жіноча Доля», що містить
багато цікавих і оповідань, віршів, багато вістей з орга-
нізацій жіночих, дописи про життя в краю й за морем, з
окрема в кожному числі цікавий Американсько-Канадійський
відділ, статті на різні теми, цікаві для кожного читача.

Передплата на рік лише 10 зл., піврік 5 зл., чвертьрік
2.50 зл. Для заграниці 2 долари. Крім того видавництво
ще видало жіночий Альманах «НАША КНИГА» з календарем
на 1929 рік в 15 аркушів друку. Багато цікавих статей і ілю-
страцій. Ціна з пересилкою 3.60 зл., для заграниці 0,60 дол.
Адреса: Коломия, ул. Нова ч. 1. — Kołomyja, ul. Nowa L. 1
East Galicia, Poland, Europa.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.

Поштова адреса: «Le Trident» («Tryzub»). Boite post. № 15. Paris XIII.
Педагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко.

Le Gérant: M-me Perdrizet.